

ਪਾਇਲ

ਪੰਜਾਬ

નવું સાહિત્ય

ધ્રુવડ મોહ્યું	નીરુ દેશાર્ધ ૨-૪
પરિહાસ	સ્વ. નવલરામ ૨-૮
મળરાધી	સ્વ. પ્રેમચંદ્ર ૩-૮
વિવાહમંદિર	નારાયણપ્રા. ૩-૦
નાના હતા ત્યારે	ડૉ. હરિપ્રસાદ ૨-૮
પ્રેમ અને પૂજા બા. ૧-૨	'દર્શક' ૫-૦
અગ્રાતા	ચુનીલાલ. વ. શાહ ૧-૮
વિસર્જન	અનુ. 'પલાશ' ૨-૮
બહિષ્કાર	,, ૩-૦
બંદૂક અને તેનું શાસ્ત્ર	ફેલ્ટન મોહક ૧-૨
પ્રવાસી બામ ૧-૨	પ્રો. ફડકે ૪-૪
એકપુસ્તકની આત્મકથા મણિલાલ વ્યાસ	૦-૪
શેષ વિવેચનો	સ્વ. નવલરામ ૨-૦
રસદર્શન	ડૉ. હરિપ્રસાદ ૨-૧૨
રાજકારણના પાયા	હૃરોલ્ડ લાસ્કી
	અનુ. નીરુ દેશાર્ધ ૭પાચ છે
ભારતીય શિક્ષણ	ક્ષિતિમોહનસેન ,,

પ્રાપ્તિસ્થાન

આદર્શ પુસ્તક બંડાર

પી. ધનલખાઈની સોડા ફેક્ટરી સામે
રાયખડ રોડ • અમદાવાદ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૬૨૫૮ કિમત ૧-૪-૦

ગ્રંથનામ પદ્ધિ

વર્ગિક ૭. : ૬

ਪੰਥ

: મુદ્રક :

ઈન્દ્રવદન બા. ઠાકોર
પ્રભાત પ્રેસ, રૈવડી બજાર
અમદાવાદ.

: પ્રકાશક :

રતિલાલ એમ. શાહ
યુગધર્મ કાર્યાલય
પ્રીન્સેસ રોડ સુખઈ ૧

૫-૧૪

ગુજરાત વિધાપીઠ પ્રેશાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

૨૬૨૮૮

સર્વ હક કર્તાને સ્વાધીન

આવૃત્તિ પહેલી

માર્ચ ૧૯૪૭

કિંમત રૂ. ૧-૪-૦

—: પુસ્તક મળવાનું ઠેકાણું:—

રાષ્ટ્રીય નાટ્ય સંઘ

કીકાભટ્ટની પોળ, પંચભાઈની પોળ

અમદાવાદ.

‘પ્રશાંત’

સાંકડી શેરી, જીવજીવોળ

અમદાવાદ.

‘પ્રયોગ મંદિર’

સ્તનપોળ, શેઠનીપોળ,

અમદાવાદ.

: અનુક્રમ :

નંબર	નામ	પાનું
(ગિય ગીતો)		
૧	સૂતેલું સોણલું	૩
૨	ઢાલની બીજ બાજુ	૫
૩	યાદ રહી જાય	૬
૪	નવા ચીલા	૮
૫	ગાંધીવંદના	૧૦
૬	સૂરજને સંદેશ	૧૧
૭	વસંત પધારે	૧૩
૮	બાઇ-બહેન	૧૪
૯	ભીડી જા	૧૫
૧૦	માતાની મમતા	૧૬
૧૧	આકાશી નિશાળ	૧૭
૧૨	અંજલિ	૧૮
૧૩	ફફડતી પાંખો	૧૯
૧૪	ગામડાં	૨૧
૧૫	મધમાખી	૨૩
૧૬	મીલ	૨૪
૧૭	ખેતરની વાટ	૨૬
૧૮	દુઃખીઆનાં ગાન	૨૮
૧૯	હીંચકો	૩૦
૨૦	ઝટુ ઝટુના રંજ	૩૧
૨૧	પવન	૩૨
૨૨	શ્વેરની બોલી	૩૪
૨૩	આમ્ય પ્રણય	૩૫
(રાસ)		
૨૪	પૂણિ મા	૩૮

૨૫	પનિહારી	૪૦
૨૬	કાળમીંઠ	૪૨
૨૭	ખિંદુ	૪૪
૨૮	ખંસીના નાદ	૪૬
૨૯	તારાનાં ગાન	૪૮
૩૦	જોગણીનાં ખરપર	૪૯
૩૧	ખેતાલ રાસડો	૫૦
(યુદ્ધ ગીતો)		
૩૨	ધુધવાટો	૫૨
૩૩	વિરાટનો પ્રાણ	૫૪
૩૪	ઊડ ઊડરે ઝંડા	૫૬
૩૫	ઊંઘતા બાલમને	૫૭
૩૬	જગજૂની ઝંખના	૫૯
૩૭	કાળની હોળી	૬૦
૩૮	શક્તિનાં ગાન	૬૧
૩૯	ચલો દિલ્હી	૬૩
૪૦	રંગ	૬૪
૪૧	રેંટીઓ અને તકલી	૬૬
૪૨	યુવાનને	૬૭
૪૩	તાંડવ	૬૮
૪૪	મુક્તિનાં ફેરાં	૬૯
૪૫	પથિક	૭૧

મીલો તથા કારખાના માટે

== અગત્યનું ==

મીલ મશીનરી સ્પેર પાર્ટ્સ મેન્યુફેક્ચરર્સ
એન્ડ સપ્લાયર્સ

સ્પેશીયાલીસ્ટ ફોર :

ડોબી પાર્ટ્સ એન્ડ રોલર સ્ટેન્ડ

મળે :

શ્રી જગદીશ રાજનગર
આયર્ન એન્ડ બ્રાસ વર્ક્સ

સીટી હાથાપીઠ, કાયર પ્રિંગેડ પાસે, અમદાવાદ.
એક મુલાકાતથી હરહંમેશની મૈત્રી બરાબર થશે.

ઇન્દ્રધનુ બુક હાઉસ

કોઈપણ જાતનાં અંગ્રેજી અને ગુજરાતી

સામાયિકો તેમજ પુસ્તકો

માટે મળેા:—

ઇન્દ્રધનુ બુક હાઉસ

અમદાવાદ.

ઉષા પ્લાટિઝ માર્ટ

લેડીઝ ડ્રેસ મેકર

મ્રો. નટવરલાલ ડી. ગદાણી

રાયપુર, સાંકડી શેરી હજીરાની પાળ સામે,

અમદાવાદ.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.

સ્થાપના ડીસેમ્બર : ૧૯૧૧

વડી ઓફીસ : એન્ગલેનેડ રોડ, કોટ, મુંબઇ.

અમદાવાદની શાખા : ગાંધીરોડ તથા મસ્કતી માર્કેટ.

હિન્દુસ્તાનમાં ૩૧૦ વધુ શાખાઓ અને ૨૦ ઓફીસો.

સત્તાધારી થાપણ .... રૂા. ૫,૨૫,૦૦,૦૦૦

બહાર પાડેલી થાપણ .... રૂા. ૫,૨૫,૦૦,૦૦૦

પગાર થયેલી થાપણ .... રૂા. ૨,૬૧,૭૩,૭૨૫

ડીપોઝીટો (તા. ૩૧-૧૨-૪૬) રૂા. ૧૧૩,૫૨,૨૩,૦૦૦

—: ડીરેક્ટરો :—

સર હોમી મોદી, કે. બી. ઈ, ચેરમેન

હરીદાસ માધવદાસ, એરકવાયર | બાપુજી દાદાભાઈ ભામ, એરકવાયર

દીનશા દી. રામર, એરકવાયર | ધરમશી સુભરાજ ખડાઉ,

વીઠલદાસ ઠાનજી, એરકવાયર | સર અરવિંદશર દલાલ, કે. સી. આઈ.

નુરમહમદ એમ. ચીનાઈ | ઇ.એચ. એફ. કોમી સેરીઅટ, એરકવાયર

એચ. સી. કેપ્ટન

મેનેજિંગ ડીરેક્ટર

સ્થાનિક સલાહકાર બોર્ડ

શેઠ બાલાભાઈ દામોદરદાસ | શેઠ હરિદાસ અચરતલાલ

શેઠ જ્વેશિંગભાઈ પુરુષોત્તમદાસ હરિવલ્લભદાસ

લંડનના એજન્ટો :

ન્યુયોર્કના એજન્ટો :

ધી બોર્ડ લેન્ડ બેંક લી.

ધી ગ્રેટી ટ્રસ્ટ કું. ઓફ ન્યુયોર્ક

ધી મીડ લેન્ડ બેંક લી.

ધી એન્ડ નેશનલ બેંક ઓફ

ધી સીટી ઓફ ન્યુયોર્ક

ફરેક ભત્તનું બેંકિંગનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

વિશ્વભાઈ સી. પટેલ, અમદાવાદના એજન્ટ.

Hindusthan Textiles

662/9 Kanuga Menslon, Kapasia Bazar, Ahmedabad.

Telegram :: "Hindusthan"

DEALERS IN :

TEXTILE MILL STORES, SIZING &
FINISHING MATERIALS, TEXTILE
LEATHER GOODS, HEALDS & REEDS.

AUXILIARIES FOR DYEING, BLEACHING
FINISHING & PRINTING

BOBBINS & ALL SORT OF
TEXTILE WOODEN ARTICLES.

વોર્ડન

૧૯૪૬ માં

નવી સપાટીએ પહોંચે છે !

લોકપ્રિયતા અને પ્રગતિના મુચકે આંકડાઓ

૧૯૪૬ માં

મેળવેલું નવું કામદાજ

બે કરોડ

રૂ. ૨,૦૦,૦૦,૦૦૦

ઉપરાંત

હંદગી, આગ, અકસ્માત

લભે—

ધી વોર્ડન ઈન્સ્યુરન્સ કંપની લી.

(હેડ ઓફીસ:—વોર્ડન હાઉસ કોટ, મુંબઈ)

અમદાવાદ શાખા.

હંદગીની શાખા.

આગ શાખા:—

ત્રણ ફરવાગ
બેન્કોઈનની હવેલી,
અમદાવાદ.

વિક્ટોરીયા
ગાર્ડન રોડ,
ભદ્ર,
અમદાવાદ.

સત્કાર

અમદાવાના રાષ્ટ્રીય વિદ્યાર્થી સંઘે યોજેલો રંજનનો એક કાર્યક્રમ ચાલતો હતો. પ્રેક્ષકોથી મંડપ ભરચક્ક બની ગયો હતો. મેદનીમાં કંઈક અશાન્તિ આવી હતી. પ્રેક્ષકો કંઈક અસ્વસ્થ બનવા મંડપા હતા, ત્યાં જાણે કોંઈ આપી મેદની પર એક જાદુઈ ગીતની ભૂરખીનાખી ! સોયની અણી ધરતી પર અથડાય તો ય તેનો અવાજ સાંભળી શકાય એવી મુગ્ધ શાન્તિ સર્વત્ર વ્યાપી ગઈ, અને જાણે સોને-ત્યાં ભેગા થયેલ સૌ આદર્શવાદી કિશોર કિશોરીઓને કોઈ કહી રહ્યું હોય :

‘ પથિક તારે વિસામાના દૂર દૂર આરા ’ એવું સર્વત્ર પ્રેરક ધેનભયું વાતાવરણ જામીગયું. એ એક અપૂર્વ અનુભૂતિ હતી. હજારો આત્માની એ એક સહજ ભાવસમાધિ હતી.

ગાનના છેલ્લા સૂરો અવકાશમાં લીન થઈ ગયા પણ આત્મામાં તે જે તૃષા જગાડી ગયા તે તો વધી જ ગઈ. સમાધિમાંથી જાગેલા ભાવકોએ ફરીથી માગણી કરી. રવરોને પાછી પાંખ ફૂટી. ફરીથી પાછી એ જ મંત્ર-મુગ્ધતા !

મારી પાસે અમદાવાદની કોમર્સ કોલેજના આચાર્ય શ્રી સુરેન્દ્ર દેસાઈ બેઠા હતા, તેમણે મને અભિનન્દન આપ્યાં. ગીત માનાર ચિ. જયન્ત મારો શિષ્ય, અને તેથી શ્રી સુરેન્દ્રે મને અભિનન્દનને પાત્ર ગણ્યો એમ મેં માન્યું, પણ ત્યાં તો તેમણે પૂછ્યું, “ આ ગીત તમે ક્યારે લખેલું ? ”

એટલે મારે તેમનો ભ્રમ ભાંગવો પડ્યો કે, એ ગીતનું કવૃત્ત્વ મારું નહતું. એ પછી તો અનેક જણે મને એવાં અભિનન્દન આપ્યાં. એ ગીતની નકલની માગણી કરતાં મને પત્રો પણ મળ્યા!

શ્રી પ્રશાન્તનાં આ ગીતોનું સ્વાગત કરવાનો મને જે કોષ્ટ અધિકાર હોય તો હું માનું છું કે, ઉપર જે ઘટના આપી છે તેનાથી મને પ્રાપ્ત થયો છે. મને જે અભિનન્દનો મળેલાં તેના અધિકારી ભાષ પ્રશાન્ત છે, અને મને શ્રદ્ધા છે કે, આ ગીતોની પ્રસિદ્ધિને અનેક જણ ભિન્નભાવે વધાવશે.

ફૂલ પોતાની ફેરમ વેરે છે, પણ તેનો તેને ખ્યાલ નથી હોતો. કોઝિલા માય છે કારણ કે તેનાથી ગાયા વિના નથી રહી શકાતું. પ્રશાન્તમાં ફૂલોની એ અભાનતા છે, કોઝિલાની એ નિરંકુશ ભિન્નિ છે, ગીતની ભૂરખીએ ન્યારે આપણા પર છાટે છે ત્યારે તે ગીતની અનેક મર્યાદાઓ આપણે ભૂલી જઈએ છીએ. એના સૂર બધા શ્રમી જાય, ને જડ પૃષ્ઠ પર કેવળ શબ્દો જ વેરાએલા પડેલા દેખાય ત્યારે તે મર્યાદાઓ બધી છતી થાય-અને તેથી ન્યારે આ ગીતો અંધરથ થાય છે ત્યારે જણે એમાંથી કોષ્ટ મહત્વનું તત્ત્વ છીનવાઈ જતું હોય એમ લાગે છે. મારું ચાત્રે તો આ ગીતોને હું અંધરથ ન થવા દઉં-એની તો આમોફેન રેકર્ડજ હોય.

એટલે આ ગીતો કેવળ કાવ્યો નથી-પ્રશાન્તે એમાં સંગીતના અનેક સૂરો પણ વણી લીધા છે, અને એમાં આપણને મુગ્ધ કરે એવું તો એ છે કે પ્રશાન્ત સભાનપણે સૂર અને શબ્દોની વ્યા લીલા કરે છે એવો આપણને લેશ માત્ર પણ ખ્યાલ નથી રહેતો. આવા એક સહજ માયક-unconscious artist ની કલાતું સ્વભાવ કરતાં મને જે આનંદ થાય છે તે સૌની સાથે માણવાની ભિન્નિ નેરોડી શકાતાં મેં થોડાક શબ્દો અહીં રજૂ કરવા ઇષ્ટ લેખ્યું છે.

આ નાનકડા સંગ્રહમાં પણ પ્રશાન્તે અનેક વિષયોમાં પોતાની ગીતધારા ફેલાવેલી દેખાશે. પણ એ એમાં ગીતોનો પ્રધાન સૂર જે

શોધવો હોય તો એમ કહી શકાય કે ઉદ્યોગ-મુખ માનવ પુરુષાર્થ
એમની પ્રેરણાના કેદમાં છે. તેમની જિમ્મિ એટલી સાચી અને
એટલી સ્વાભાવિક છે કે તેને અનુરૂપ શબ્દો અને લય તેમને
અનાયાસે મળી જાય છે. તેમનાં કાષ્ઠ કાષ્ઠ કાવ્યોની ધ્રુવ પંક્તિઓ
આપણા મનમાં પ્રશાન્તની કાવ્ય પ્રવૃત્તિના ભાવિ અંગે વધુ મોટી
અપેક્ષાઓ જન્મીત કરે છે :

સૂતેલા સોણેલાને હું સાદ કરું,
ફરી ફરી યાદ કરું-
ના ફરિયાદ કરું !

૬

કાચલ ગીત એણું માથ-
મને યાદ રહી જાય !

અને

ફાગુન આયો, રંગ રેલાયો,
રંગ લેતો જા ! જરા તું રંગ લેતો જા !

જેવાં કાવ્યોનાં ધ્રુવ ચરણો જીમને ટેરવે રમી રહે એવાં છે.
૧૯૪૨ એ કવિના સંવેદનના તારોને ઝણઝણાવી મૂકી તેમને
કાવ્ય પ્રવૃત્તિ તરફ દોર્યા હોય એમ તેમનાં કેટલાંક કાવ્યો જોતાં
લાગે છે. કરંજે યા મરંજેના ધ્યાનમંત્રનું બાથું લઈ નીકળેલા
૧૯૪૨ ના પથિકને સંજોધીને તેમણે તેને તેના “ વિસામાના દૂર
દૂર આરા ” નું જાન કરાવ્યું છે. એ કાવ્યમાં એમણે ક્યાંય જિમ્મિલ
આશાવાદને અવકાશ નથી આપ્યો. બહુ સ્પષ્ટ રીતે બાથું છે કે,
ધમણ હૈયાની ફાટી પડે ! ” અને એમ છતાં, લક્ષ્ય તો સીમા સ્થાને
ખોદાઈ જવાનું જ હોય એ પથિકને ક્ષણભર પણ કવિ ભૂલવા નથી
દેતા. અને એ ભાવને અનુરૂપ ઉદ્દેશોધન છે “ ધુધવાટો ” અને આ એ
જ કાવ્યો લખીને પ્રશાન્તે પોતાની લેખિની બાજુએ મૂકી દીધી હોત
તો પણ તેમણે ગુજરાતના યુવાન હૈયામાં માનભયું સ્થાન મેળવી
લીધું હોત. જીવન માટેના કાષ્ઠ લધુ આદર્શથી કવિને સંતોષ નથી.

તેમની નજર તો કુદરતનાં વિરાટ તત્ત્વો પર છે. કોઈ ઝરણાતું
મંજુલ સંગીત નહિ, પણ મહાસાગરનો કુલવાટો, મહામરુતનો
સુસવાટો-રે ! મહાનલનો એક તણખો બનવાના એમને મનોરથ છે.

સામરનો ધરમર કુલવાટો,
ઝખંડ ઝાંધીનો સુસવાટો,
મેઘનાદનો ઘેરે કડાકો—

એક પડધો થઇ જા !

મહાનાદનો એક પડધો થઇ જા !

૪૨ની પ્રેરણા પાછળ રહેલા પ્રયંડ પૌરુષને અનુરૂપ શબ્દો ને
ભાવ કવિને આ કાળમાં કેવા લાધ્યા છે !

જેમ પ્રજાજીવનના પુરુષાર્થને તાણે કવિતું હૈયું ધબકે છે તેમ
પ્રજુયની સૃષ્ટિ પ્રત્યે પણ તેમના હૈયામાં એવું જ માદવ છે.
મરીઓના દુઃખનાં બળે ગરીબો પર ઉપકાર કરવા માટે લખાયેલાં
જોડકણાથી થાકેલી રસવૃત્તિ પ્રશાન્નનાં આમ્ય પ્રજુયમાં મોઢળાશ
અને તાજગી અનુભવશે, ગામડાનો પ્રજુયી અને ગામડાની પ્રજુયિની
અન્યોન્યના રાજના વ્યવસાયોમાંથી જે રસોર્મિ અનુભવે છે તે આમ્ય
હમે મુકાએલું હોમાં છતાં યાદ રહી જાય ને ગમી જાય એવું છે.
પ્રજુયીને કોઇ જોડી પાણીડાં ખેંચતો પ્રજુયિની જીવે છે, એ જોતાં
તેને શું થાય છે ?

કોશને જોડી પાણીડાં ખેંચાય,

ને હેયાની ગાગર તો મારી છલકાય !

ને એ તો જાણુ વાસીદાં કરતી હોય છે ! એમાં ય તેના પ્રજુયીને
તો સુરભિ લહેરાતી લાગે છે ! ને કહે છે—

જાણુને વાસીદાં કરતી એ જાય,

ને હેયામાં સુરભિ એ ભરતી જાય !

એવી જ રીતે બાળકો માટે પણ તેમણે કેટલાંક કાવ્યો લખ્યાં છે,
એ સૌમાં કંઈ લાક્ષણિકતા અવશ્ય છે જ, પણ કાવ્યમાં પ્રેરણા

માટે સારું એવું સ્થળ રાખી કાવ્યના શિલ્પ માટે પણ મહત્વની જગ્યા રાખવાની રહે છે. પ્રશાન્ત શિલ્પી છે, પોતાના દર્શનના વેગમાં એ ધસ્યે જાય છે, પણ દેવળ વેગ આકાર આપવા માટે પૂરતો નથી, તેને રેખાઓની પણ જરૂર રહે છે તો જ તે પૂરો વ્યક્ત થઈ શકે એ બાબત અનેક વાર એમની દ્રષ્ટિમયાંદામાંથી સરી પડે છે, અને ત્યાં તેમના કાવ્યોનો બંધશિથિલ થાય છે, એ શૌચિત્યનાં ઉદાહરણો સંગ્રહ પર નજર કરતાં જાણકાર દષ્ટિને સહેજ મળી આવશે, એટલે એ પ્રત્યે પ્રશાન્તનું અતિસમભાવ પૂર્વક ધ્યાન ખેંચી, તેમની બવિધ્યની કૃતિઓ આ મયાંદાથી સંપૂર્ણ મુક્ત બની ગુજરાતની સરસ્વતીને વધુ સમૃદ્ધ બનાવે એવી શુભેચ્છા સહ કવિની કવિતા-કોયલ અંગે તેમનું જ એક દ્રુવચરણ ગુંજતા આપણે વિરમીશું કે

કોયલ ગીત એવું ગાય
મને યાદ રહી જાય !

૨૬૨૮૮

ગેય ગીતા

સૂતેલું સોણલું

સૂતેલા સોણલાને હું સાદ કહું—
ફરી ફરી યાદ કહું
ના ફરિયાદ કહું—સૂતેલા—

જીવન એક જવાળા,
સ્વપન લાલ-લાળા;
આગથી આગ ખુઝાવાનો
હું નાદ કહું—સૂતેલા—

અમૃત છે કે મૃત છે ?
કે જીંદગીનું ભૂત છે ?
ધૃતિ નથી ધૂત છે,
બિગડી ખરબાદ કહું—સૂતેલા—

જિંદગીની આ સફર,
એ તો છે પાનધર
પલકમાં પાનખર;
હદ ન બાદ કહું—સૂતેલા—

મારો કેાઈ ના ખુદા—
કે મારો એ નાખુદા ?
હોડલાં થાય જુદાં,
મોતને આબાદ કહું—સૂતેલા—

ગુલશન નથી, ગુલો નથી;
ખુશબો ભલે નથી,
કાતિલ કાંટા હોઈથી;
ચૂમવા વિવાદ કરું—સૂતેલા—

નાથું છું ખૂબ હું તો,
સમજું ખૂબ હું તો,
જગાડું સાપ સૂતો—
ઝેરની મુરાદ કરું—સૂતેલા—

જ્યોત નથી—જાત જળે,
હર્ષમાં છે દુઃખ ભળે,
કાજળ ને કાળી રાત મળે;
વિષમાં વિષાદ ભરું—સૂતેલા—

ઝોકના ચાર કરું—
ચારનો વિચાર કરું,
ધારની મઝધાર કરું;
વાદનો વિખવાદ કરું,—સૂતેલા—

ઢાલની ખીજ ખાજી

ઢાલની ખીજ ખાજી જોવા દે,
તારામાં આજ તો ખોવા દે;—ઢાલની•

ધનુષ્યખાણુને તોડી ફેાડી હરણીને કે' 'જય કયાં દોડી ?'
અણિયાળી તારી આંખથી મને આજ વિંધાવા દે—
તારામાં આજ તો ખોવા દે;

કેમળ કળી કંઈક તોડી, આજ જિલો હાથ જોડી,
ભીતરના પડ ખોલવા કાંટે આંખ પરોવાદે—
તારામાં આજ તો ખોવા દે;

આનંદ અને ઇસ્કમાં, સાકી અને શરાબમાં
જીવન વિતાવ્યું હાસ્યમાં ખસ આજ રોવા દે—
તારામાં આજ તો ખોવા દે;

ઝેરભરી જિંદગી ને બદખો ભરી બંદગી,
ધોકાથી કરી ગંદકી ! ખસ દિલ ધોવા દે—
તારામાં આજ તો ખોવા દે;

યાદ રહી જાય

કેયલ ગીત એવું ગાય
મને યાદ રહી જાય—કેયલ૦

ના એ ભુલ્યું ભૂલાય
મારા હૈયે જડાય—મને યાદ૦

આવી વસંત અને મહોરો છે આંખલો,
મંજરી હિલોળાં ખાય—મને—

શુન શુન કરતો ભમરો પેલો
કળીઓને શું કહી જાય—મને—

મોર અને ઢેલ પેલાં નાચે ને ફૂટે,
રસના તે સાગર રેલાય—મને—

ઊગ્યો આકાશમાં પુનમનો ચાંદલો,
રૂડું રૂપેરી મલકાય—મને—

નીલા આકાશમાં રંગવાદળીઓ
ફેર ફૂદરડી ખાય—મને—

સં ક્યા ઉ પા ના રં ગ-ક ટો રા
મારા ગાલો ચૂમી જાય—મને—

ઘોર ઘટામાં ચમકે વીજલડી
નયનોમાં આવી સમાય—મને—

વીજ બાંધે મેઘને સાત રંગ રાખડી,
હૈયાને બાંધી એ જાય—મને—

ખાંપણને લૂછતી કિરણોની અંગુલિ
આતમ જગાડી જાય—મને—

નવા ચીલા

નવા ચીલા પાડવા મારે—
સાધનમાં હેયું ને રામસહારે—નવા૦

તોડવી ઘાંચીની એ ઘાણી,
મન બળદને રાખે તાણી,
સારું જીવન ક્યાં કરે,
તોયે ત્યાંનો ત્યાં છે અરે !

એની બેડી

દેવી ફેડી

મુક્તિને પનારે—નવા૦

દેડકાં કૂવામાંનાં પેલાં,
મ્હાલી રે'તાં કાલાંધેલાં,
ગાગરને તો સાગર બાણે,
ખોબલામાં તો જીવન માણે:

છીપલાં મોતી

હઉં ગોતી

સમદરને કિનારે—નવા૦

નવી કેડી નવા કાંટા,
 તોડવા મારે વાડના કાંટા,
 થાય ભલે પગ થાકે રાંટા,
 વળ ન મૂકે દિલના આંટા;
 એકલે હાથે
 દિલની સાથે
 આતમને સથવારે—નવા●

ગાંધી-વંદના

વંદન આજ હમારાં
કાળી ધોળી ટોપી રાતી,
હાથ મીલાવી આજે ગાતી;
વંદન આજ હમારાં

નેત્રમહીં આ શા ચમકારા ?
હૈયામાં ચેતન ધબકારા,
છાંટી શી સંજીવનધારા—વંદન૦

મસીદમાંથી મંત્ર ઉચ્ચારી;
મંદિરમાંથી ખાંગ પુકારી;
લેગા કુર્યા કિનારા—વંદન૦

સત્ય-અહિંસા દુર્ગ મિનારા,
લેદી શકે ના જગ સારા,
આવે લલ્લે વીર-શૂર લડનારા—વંદન૦

નાદ મેઘમાં આજ ઊઠે છે,
શ્વાસમહિ સૂસવાટ છૂટે છે;
વીજળીની કલમે તો ધૂટે છે—વંદન૦

સૂરજને સંદેશ

કોઈ કહેજો પેલા ડૂબતા સૂરજને,
 જિગે કાલે મોડી સવારે—

દળણું મારાં હજી બાકી,
 દળી દળી હું તો થાકી,
 દળણું નહિ પશુ દિલ દળાતું
 ઘંટીને પથારે .... જિગે.

કાપલાં કાપી સીવી લેતી,
 જીવતરને તો થીંગડાં દેતી,
 જીવલી ડાશી જીવે પેલી—
 સોય દોરાને સહારે.... ... જિગે.

ડાશી જીવે ને રંટિયો જાગે,
 આંખ મંડાણી તીણી ત્રાકે,
 જીવકાતી ના રૂની પૂણી—
 લાગે ભારે ભારે.... .... જિગે.

અધિક

કોકડું વીંટાય ત્રાકે એનું ?
પૂણી કંતાય કે જીવન એનું ?
ચાર આના સાદુ ધનકી પેલી—
નીંહરને નકારે .... જિગે.

જિંઘમાં મારા સોણલામાંયે,
જાગતા મારા મનડામાંયે,
મિલ હંચાની ઘરેરાટે—
હજી મને પુકારે .... જિગે.

વસંત પધારે

વસંત પધારે—

વસંત પુકારે—કેાચલડીને માળે,

કે આંખલીઆની ડાળે,

ને હરણાં કેરી ફાળે—

વસંત પધારે—

મોર તણા કેા સાહે

કલકલ ઝરણાંને નાહે,

ને પપિહાના ઉન્માહે—

વસંત પધારે—

કળીઓના કેા રંગે,

કે મસ્ત ભ્રમરની સંગે,

ને યૌવનને ઉમંગે—

વસંત પધારે—

વન વન કેરી વાટે,

કે ફૂલડાંને પમરાટે,

ને સરોવરીઆને ઘાટે—

વસંત વધારે—

નયનોને ચમકારે,

કે પાંપણને પલકારે

ને હૈયાને ધબકારે—

વસંત પધારે—

વસંત પુકારે—

ભાઈ-બહેન

ભાઈ બને સૂરજ તો બેન બને ઉષા,
ભાઈ બને ચાંદો તો બેન બને ચંદ્રા;
કે જેથી ગગનને ઉભળીએ.

ભાઈ બને શંખલો તો બેન બને છીપલી,
ભાઈ બને સાગર તો બેન બને હોડલી;
કે સારાં સાગર ધૂમી આવીએ.

ભાઈ બને વાદળ તો બેન બને વીજળી,
ભાઈ કાળો કાળો તો બેન ઉજળી હજળી;
કે સંસારે સ્નેહ-મેહ લાવીએ.

ભીડીબી

ભીડી બી અપને દેશ, પંખી,
ભીડી બી અપને દેશ.

હૃદય-કમલદલ, પાણી પથરીઆ,
કરવો શાને કલેશ ? પંખી.

છોડી દે નકલી વાઘા રંગીન,
સજ લે પુરાણો વેશ. પંખી.

માતાની મમતા.

(નક્)

માતાની મમતાની આબે,
યાદ મને તો આવે—

તારકગણને દે ભુલાવી
હંસોની હારો શી ચાલી
દૂધનું દૂધ પાણીનું પાણી
બુદ્ધાં કરી બતાવે —માતા

સ્વરભર ગીતે કોણ જિંઘાડે ?
મીઠે ઠપકે કોણ જિઠાડે ?
બચપણનાં સૂતેલાં સ્વપ્નો
હજવે કોણ જગાડે —માતા.

ઠડવાંમીઠાં ઓસડ પાતી
કે દહીંને હમદહીં પાતી
હૈયેથી વળ્લરના બોળ
હાંશે કોણ ઉતારે ? —માતા.

સેવાનાં એ મૂર્ત સ્વરૂપો
સામે સમાજની છે સૂગો
સમાજના હૈયાને સ્થાને
ક્યારે સહુ અપનાવે ? —માતા.

આકાશી-નિશાળ

પેલા વાદળમાં ચોક તો વિશાળ છે,
તેમાં સોહામણી સુંદર નિશાળ છે;
માફ તો ચિત્ત ત્યાં ભમે,
મને એવી નિશાળો ગમે.

નાના નાના તારલા લણવાને આવે,
ફૂલ મલ મુખ હાં ઘડી મલકાવે,
ઘનઘેરી ઘટામાં ભમે—
મને એવી નિશાળો ગમે

ચાંદા-મામા તો પાઠ લણાવે,
વાતો વાયુ ગીત શીખવાડે
પરીઓનાં ગાન ત્યાં શમે—
મને એવી નિશાળો ગમે

વાદળની રંગીન ચગડાળો,
સાતરંગનો ત્યાં ખાંધ્યો છે ઝોલો,
સહુ નાચે કૂદે ને રમે—
મને એવી નિશાળો ગમે.

અંજલિ

(વિશ્વકવિ સ્વ. સ્વીન્દ્રનાથ ટાગોરને)

શુક્રમણિ મહાન તારે
આકાશેથી ખરે.
કવિતાના પાને પાનાં
મન મૂકીને રડે.

વેદનાનાં વાદળાંઓ
ઘેરી ઘટાઓ ધરે.
મીટ માંડીને ખરતા તારે
લીની અંજલિ લરે.

જીવનને કોરી કોરીને
ખંસી ઘાટે ઘડે,
'શાંતિ'ના એ સૂર છેડી
ખૂણે-ખૂણે લરે.

'વિશ્વશાંતિ' મંત્ર કૂંડી
'પ્રશાંતિ'માં લળે.
રોવું કે શું કરવું આજે ?
ગતાગમ ના પડે.

ફફડતી પાંખો

પાંખ ફફડે તારી-પંખી પાંખ ફફડે તારી;—
 કંઠે કેરાતો નૂતન રણકો,
 પાદમાં આજે ચેતન ઠણકો;
 મન પરોવે નિરાળો મણકો,
 છતવી આજે બાજી હારી—પાંખ૦

સોના રૂપાની લોજન થાળી,
 આજ જુવે ના સામે ભાળી;
 બણે હળાહળની ખ્યાલી,
 લાગે સૃષ્ટિ સૌ અકારી—પાંખ૦

પિંજર સાથે ટકકર ખાતી,
 આજ ભલે એ ખુટી થાતી;
 કેમળ ચાંચુડી આ શાથી,
 ખની કાતિલ એ કટારી—પાંખ૦

“રામસીતા”ના પહેલા મંતર
 આજે લાગે સૌ જૂઠા જંતર;
 સમજ્યો હોઠ હૈયાનું અંતર,
 હૈયું લાગે ભારી ભારી—પાંખ૦

પહાડોની સુંદર પગથારે,
 ઠલકલ ઝરણાંની કેા પાળે;

અધિક

પીંખાયેલાં પીછાં સમારે,
એવા સ્વપનની ચિનગારી—પાંખ૦

હાર્યા હૈયાની ઊંડી અટારી,
જ્યાં આશાની ચમકે સિતારી;
ત્યાં ખોડી રાખજે દષ્ટિ તારી,
એક દિ' ખૂલશે મુક્તિખારી—પાંખ૦

ગામડાં

આવોને છોકરાં—

આવોને છોડીઓ—

ચાલોને ગામડાં વસાવીએ—ટેક

નાનાં નાનાં ખેરડાં ઘાસનાં બનાવશું;

લીંપી થાપીને સળવશું—

ચાલોને ગામડાં વસાવીએ.

‘ડચકારે’ કેશને હોંશેથી હાંકશું;

લીલીછમ વાડી ઉગાડશું—

ચાલોને ગામડાં વસાવીએ.

ગોરી ગાવડીઓનાં દૂધડાં તે દોહીશું;

ઘમ્મર વલોણાં વલોવશું—

ચાલોને ગામડાં વસાવીએ.

ચાંદની કેા રાતે રાસ ગરબા જમાવશું,

અમે કોયલના કંઠ ચોરી લાવશું—

ચાલોને ગામડાં વસાવીએ.

પચિડ

ખાવાને ટાણે અમે બાથાં લઈ આવશું,
રોટલાને મરચાં જમાડશું—
ચાહોને ગામડાં વસાવીએ.

ગાયો ચરાવશું ને વેણુ વગાડશું,
વનવનના પ્રાણને જગાડશું—
ચાહોને ગામડાં વસાવીએ.

મધમાખી

ગુનગુન ગુનગુન ગાતી
 પેલી આવે—પેલી આવે—
 પેલી આવે મધમાખી—ગુન૦

ફરર ફરર પવનને ઝોલે
 રંગબેરંગી ફૂલ હિંડાળે;
 બીજે બુઝે ના ઝાંખી—
 પેલી આવે—પેલી આવે૦

ફૂલતણા અમૃતકટોરા,
 ભર પિયકારી કરે અધૂરા !
 કળી કળી સૌ ચાખી—
 પેલી આવે—પેલી આવે૦

જિંચે જિંચે આલની ડાળે,
 મુંઢર કેવા મહેલ બનાવે !
 એની કોટી કોટી બારી—
 પેલી આવે—પેલી આવે૦

મીલ

ઊઘડ્યાં મીલનાં દાર

ઊઘડ્યાં જમનાં દાર—

કારમી એક સીસોટી દીધી,

આલલાના આલને વીધી;

ઘરઘર ચીધી કહેતી સૌને—ઊઘડ્યાં૦

શું મંદિરમાં ઘંટ વાગ્યા ?

કે ઘેરા શંખનાદ વાગ્યા ?

કેા સૂતેલ દેવ જાગ્યા ?—ઊઘડ્યાં૦

ઝીઝો ને પુરુષો જાગ્યા;

વૃદ્ધ ને યુવાન જાગ્યા—

લડકેલા સૌ ભૂત જાગ્યા?—ઊઘડ્યાં૦

ઘેંશનાં શીરામણ કીધાં;

મર્યાં ને રોટલા લીધા,

પાપી પેટને પાટા દીધા—ઊઘડ્યાં૦

મોઢાનાં તો તેજ ખૂટયાં,
 દિલના ઉમંગ રૂઠયા;
 થિગડીઆ ચીર તૂટયાં—ઊઘડયાં૦

પીસીપીસી આતમ દળનારા,
 કાળ ચક્રોના લોપણ આરા;
 જીવના તો મર્યે છૂટકારા—ઊઘડયાં૦

ખેતરની વાટ

જાતાં જાતાં .... જાતાં જાતાં ....

ખેતરની એ વાટ—

કમલિનીએ આંખડી ખોલી

અર્ધ જિંદગી એ તો ખોલી,

ઉપારાણી જિંદગીમાં તોયે

ગજવી મૂક્યા ઘાટ .... ખેતર

ઉપા કમલને તો ચૂમે,

ગાગરમાંયે એતો ધૂસે,

કળશ જેવા મારે ઝગારા

પનિહારીના માટ....ખેતર

વડલા નીચે મોરલો નાચે

ઢેલનું હૈયું થનગન રાચે,

રંગ પીંછાંની છત્તરછાંયે;

શમી જતા ઉઠ્યાટ....ખેતર

કહ્યું અરણીની સુવાસે,

‘જેંચને મને જિંડા શ્વાસે’

કળી વળી લળી લળી

ચૂમતી માટું લલાટ....ખેતર

પંચમ સૂરે ડોયલ ઝાલી,
 આંખા ડાળે મંજરી ડોલી,
 કંઠ ધૂજે ધીરે વાને
 પવનના સૂસવાટ ... ખેતર૦

ધીરે ધીરે અંચળો જીઠે,
 અંધારાનું કિસ્મત રૂઠે,
 વામનમાંથી જીલો થાતો
 નજર સામે વિરાટ ... ખેતર૦

દુઃખીઆનાં ગાન

ગાઓ સહુ દુઃખીઆનાં ગાન—
કેમ ના આવે આજ ખીજું તાન
ગાઓ સહુ દુઃખીઆનાં ગાન—

ખેતરે રોજ રોજ ‘છનીઓ’ જાતો
ગાડાં ભરી દોણા લેવાને ધાતો,
પેટે પાટા ખાંધી તોય એતો ખાતો,
પેલો મુખી જમાડે મોટી જાન—ગાઓ૦

‘ઉકલા’ને ઘેર તો ખાવાના વાખા,
મીઠામાં વણતો તાકાને તાકા,
કરોડ એને કપડે ખાકાં,
‘શેઠ’ને ઘેર નાચગાન—ગાઓ૦

સાંજે પડે અધમણ દળવાનું દખ ના,
જીવલીના જીવને તહાય જરી સખ ના;
પળે પળે કરતી મરવાની ઝંખના,
‘હેઠાણી’ને હેયે શુભાન—ગાઓ૦

હોટલના ‘કોપ’ ‘મગો’ દા’ડી રાત ધોતો,
રાત જાગી જાગી ને જીવાની ખોતો,
જીવવાને ટાણે પેટભરી રોતો,
‘હેઠ’ સીનેમા જોવા શુલતાન—ગાઓ૦

'દેવલી' ભંગીઅણુ ગામ આખું વાળતી
 એઠવાડ કચરો 'મેલું' ચે કાઢતી,
 હડે હડે કરતી રસ્તો ન આલતી
 ભક્તાણી કેમ ભૂલે ભાન—ગાઓ૦

હીંચકો

ખાંધ્યો વાડામાં મેં હીંચકો લીમડાની લીલી ડાળે,
ચૂં ચૂં કરતો જતો જાયે અડકે પેલે આકાશે;

એક ઝૂલો પૂરવમાં પહોંચે, ખીજે પશ્ચિમ દિશાએ,
ઉપાને સંધ્યાના પાલવ ફરફરતા અડકે ગાલે.

ખાંધ્યો વાડામાં મેં હીંચકો●

નાના નાના તારા રમતા હાથ કદીએ ના આવે,
જઈ પકડવા ત્યારે તો એ વાદળમાં દોડી જાયે.

ખાંધ્યો વાડામાં મેં હીંચકો●

પાણીનાં ટીપાંઓ ઝૂલે સાત રંગને હિંડાળે,
મોટા મોટા હીંચકા ખાતાં ચડી ગયાં એ ચકડાળે.

ખાંધ્યો વાડામાં મેં હીંચકો●

સામસામે બે હીંચકા આવ્યા ખૂબ જોરથી ભટકાયાં,
પાણીનાં ટીપાંઓ તો સૌ સરસ નીચે આવ્યાં.

ખાંધ્યો વાડામાં મેં હીંચકો●

ઋતુ ઋતુના રંગ

ઋતુ ઋતુના એ રંગ નિરાલા—

અમકંતી વીજેના હીરઝગારા;

રીમઝીમ રીમઝીમ નૃત્યકુવારા—

ઋતુ ઋતુના એ રંગ નિરાલા.

કડકડતી ઠંડીના હીમપથારા;

કોઈ વીંટી આજ ફરે શાલ—ફુશાલા—

ઋતુ ઋતુના એ રંગ નિરાલા.

મલમલના વાઘાના વેશ રૂપાળા;

ફોને ગળે ઝૂલે મંદારની માળા—

ઋતુ ઋતુના એ રંગ નિરાલા.

પવન

ઓ પવન, પવન, ક્યાં તું દોડી જાય ?
 સુસવાટા કરતો, ફૂંકતો ફૂંકતો, હસતો (૨)
 ક્યાં તું દોડી જાય ? ઓ પવન, પવન.

દોડીના સદ ફૂંકતો ફૂંકતો,
 સાગરના મોજાને ધ્રુમતો (૩) ક્યાં તું

વન વગડાની વાટે ભ્રમતો,
 ઢળીઓને હેથે હલવતો
 પરાગને ગૂંજમાં ભરતો (૩) ક્યાં તું

કેયલડીના ગીતો સૂણતો,
 મંજરીઓની સુવાસ લેતો,
 મધપૂડાના મધને પીતો (૩) ક્યાં તું

ડુંગરાની ધારે ચઢતો,
 વાદળની તો ગાડી કરતો,
 પરીઓના દેશે તું ધ્રુમતો (૩) ક્યાં તું

પશુ-પંખીને ખૂબ ખીલવતો

માનવ ઉરમાં શાંતિ ભરતો

ગ મ ગી ની ને હ ર તો (૩) કયાં તું

સ્થેરની બાલી

સ્થેરની બાલી ર્યોંથી તે લાયા ઓ સોકરાઓ ?
 ઝોંછયોને ર્યોં મેલી આયા ને ચશમેં તે લાયા ઓ સોકરાઓ.
 ચૂંકડીને ર્યોં મેલી આઈ ને સાડીઓ તે લાઈ ઓ સોકરીઓ.
 ઠેપાડોં ર્યોં મેલી આયા ને શૂંથણો તે લાયા ઓ સોકરાઓ.
 ચોટલાને ર્યોં મેલી આઈ ને પૂંસડોં તે લાઈ ઓ સોકરીઓ.
 કંદોરા ર્યોં મેલી આયા ને કેડપટા લાયા ઓ સોકરાઓ.
 કડલાં તે ર્યોં મેલી આઈ ને સોંકળોં તે લાઈ ઓ સોકરીઓ.
 ફાળીઓં તે ર્યોં મેલી આયા ને ટોપલાઓ લાયા ઓ સોકરાઓ.
 લોળીઓં તે ર્યોં મેલી આઈ ને ઝેરીંગો લાઈ ઓ સોકરીઓ.
 બલૈયાં તે ર્યોં મેલી આઈ ને બંગડીઓ લાઈ ઓ સોકરીઓ.

એક વૃદ્ધ :

લઈ સ્થેર જઈ આયા ને શું શું કમાયા ઓ સોકરાંઓ,
 વેતો તો મેલી આયા, ફજેતો લઈ આયા ઓ સોકરાંઓ,
 ગોંમડાના ઘરને સ્થેરનાં બાઈણું શોભે અલ્યા ના વોંદરાઓ,
 ઝૂંપડી ઉપર શીમેટનોં નળીયોં શોભે અલ્યા ના બુઢીઆઓ,
 જૂનું સોનું મેલી આયા, નવું લોડું લઈ આયા ઓ બળધ્યાઓ.

ગ્રામ્ય-પ્રશ્ન

ખાણું તે પેલી થાપતી જાય,
ને મારા સામે એ તાકતી જાય.

હાંથેડાને પેલો જોડતો જાય,
મારા તે દિલને તોડતો જાય.

કેશને જોડી પાણીડાં ખેંચાય,
ને હૈયાની ગાગર તો મારી છલકાય.

છાણને વાસીદાં કરતી એ જાય,
ને હૈયામાં સુરલિ ભરતી એ જાય.

બળદનું પૂંછડું ઓમળતો જાય,
તે કોકનું ગીત તો હોંલળતો જાય,

પાણીડાં ફૂવેથી ખેંચતી એ જાય,
ને હૈયાની ક્યારડી સીંચતી જાય.

પચિઠ

માથેથી ભારા ઉતરાવતો જાય,

ને હૈયા પર પથરા મેલતો જાય.

તળાવે લૂગડાં ઝબોળતી જાય,

ને હૈયામાં ઘોડા એ ભારતી જાય.

रास

પૂર્ણિમા

પ્રેમલ પ્રકાશ પૂર્ણિમાના

કે ઝીલવા ચાલો સખી....પ્રેમલ પ્રકાશ.

હિમથી એ અઢકા, શીતલ એ સિંચનો

કે દિલને ઠારવા સખી....પ્રેમલ પ્રકાશ.

વાદળી એ તેજ ધૂમે,

તારલા તો તાને ધૂમે,

સાંં વિશ્વ ચઢ્યું છે હિલોળે-કે હિલોળે

કે ઝીલવા ચાલો સખી....પ્રેમલ પ્રકાશ.

ભુવનની ન્યોત જેવી,

ઉરના ઉલ્લાસ જેવી,

અમૃત રસ રેલમાં ઝબોળે-કે ઝબોળે

કે ઝીલવા ચાલો સખી....પ્રેમલ પ્રકાશ.

માનવીના ઉર ખોલે,

વૃક્ષવેલી પત્ર ડાલે,

ચઢ્યો ખારો સાગર ચગડોળે-ચગડોળે

કે ઝીલવા ચાલો સખી...પ્રેમલ પ્રકાશ.

વિશ્વતણી આંખ જેવો,

અમૃતના કુંજ જેવો,

ગેળી ગોળો પ્રકૃતિને ખોળે-કે ખોળે

કે બીલવા ચાલો સખી....પ્રેમલ પ્રકાશ.

પનિહારી

પગલી મુઠ્ઠા પાડે,
કુંકુમ ભરી ભાલે
સ્નેહગંગાને આરે—
રસઘેલડી પનિહારી—

આશાને ઝગારે,
કે હાસ્યને કુવારે,
આ ત મ ને ઓ વા રે,
રસઘેલડી પનિહારી—

રા ત અંધારી
ને વિપદા ભારી
સ્થિર પગલીએ પળતી રે
પનિહારી—
—રસઘેલડી પનિહારી

સ્મિત કરે પણ
હર ન ઓલે
લેહ હૃદે દે દાટી રે —પનિહારી
—રસ ઘેલડી પનિહારી

રેતીના રણ જેવા
ઝળતા જીવનમાં
હિમશીતળતા સીંચજે રે —પનિહારી
રસ ઘેલડી પનિહારી—

વિશ્વરૂપા

એ લટ ગૂંથી: એક ગંગા-ખીજ જમના—
એકે તેજના કુવારા, ખીજે કાળીના ફૂંફાડા,
એ લટ ગૂંથી.

એકે ભૈરવનાં ગાન, શિવ-તાંડવનાં તાન,
તપ-સિદ્ધિનાં ધ્યાન, પ્રેમ-ભક્તિનાં પાન,
એ લટ ગૂંથી.

ખીજે પ્રણયકેરાં પૂર, ધબકે ગોપિકાનાં ઉર,
રણકે રાધાનાં નૂપુર, બાજે બંસી મધુર
એ લટ ગૂંથી.

કાળમીંઢ

શેષે લીધી તેં દારિકાની વાટ—

કાળમીંઢ કાળા,

ગાયેમાં દૂધ નથી,

ગોપીઓમાં સૂધ નથી,

સૂના સૂના યમુના કેરા ઘાટ—

કાળમીંઢ કાળા,

વાયુમાં લહરી નથી,

યમુનામાં જિમ્મિ નથી,

નીરસ છે ગોરસના માટ—

કાળમીંઢ કાળા.

ઘેલોઓનાં ગાન નથી,

ખંસરીના તાન નથી,

હજી ઉઘડ્યાં ન ગોકુળનાં હાટ—

કાળમીંઢ કાળા.

શરદના રાસ નથી,

ઉરમાં ઉલ્લાસ નથી,

હેયે હેયે વાળી દીધો દાટ—

કાળમીંઢ કાળા.

ઋતુમાં રંગ નથી,
પુષ્પમાં સુગંધ નથી.
ઉજડી વૃંદાવન વાટ—

કાળમીંઠ કાળા.

અંધાર પથે દીવ નથી,
દેહ છતાં જીવ નથી,
આતમ આતમ ખાતો પછડાટ—

કાળમીંઠ કાળા.

હું ભઈ ભંચે ભંચે,

હું ભઈ ભંચે ભંચે,

અનંતને ઓવાર.

હેયે મોટી આશ.

છાડ્યા માના પાશ

ભડી ભંચે આકાશ—અનંતને ઓવાર

કિરણોની ફેડીએ,

વિશ્વ તણી મેડીએ,

ફેડી બંધ-ભેડી એ—વીંધી ડુંગરાની ધાર.

જોયા સંધ્યા-રંગ,

ઉપાના ઉમંગ,

ઈન્દ્રધનુની સંગ.....ઝીલ્યાં રસધાર,

સપ્તરંગી સાડીએ,

વાદળની ગાડીએ,

ચાલો ઈન્દ્રવાડીએ—ઊડે અમૃતફુવાર.

આ શાનો ચમકાર ?

ધન ઘેરો ધૂધવાટ

તૂટે રથના ઘાટ....છૂટે તાતા તોખાર.

નીચે આવું સરસરસર,

હિલે ચીરો ચરસરસર,

અધર ઝીલે માના કર....વિશ્વકેન્દ્ર ગૃહદાર,

ખંસીના નાદ

ખંસરીના સૂરે સૂરે,
 જીવનમાં પ્રાણ પૂરે,
 મસ્ત ભરી જિભિ ઉરે,
 શ્યામળા કહાનજી.

ઘેલું ગોકળ ગામ ને
 ઘેલાં થયાં નરનાર,
 જીવનને બગૃત કીધાં
 જોડ્યાં દિલનાં દ્વાર—શ્યામળા કહાનજી
 યમુનાનાં નીર નાચે,
 ગાયોનાં વૃંદ રાચે,
 કિત્તરીના કંઠ લાજે,
 શ્યામળા કહાનજી.

વાદળ વ્યોમે થાભતું,
 તારા ન મીંચે નેન,
 કાળ ઘડી જિલો છતાં,
 પલમાં વીતે રેન—
 શ્યામળા કહાનજી.

અહા નાહ ગાળે,
 વિરાટ ત્રાઘ બાળે,
 નીરસ બીભુ આળે,
 સ્થામળા કંઠાનળ.

તારાનાં ગાન

કુદરતના કંઠમાં કંઠી બનીને,

ગોળ ગોળ ફૂદડી ફરતી રે લોલ—

કવિઓ કહે અમે વિશ્વતણી આંખડી,

પ્રકૃતિ સાથ ખેલ ખેલતી રે લોલ—

આભલું ટકાવવાને માર્યા છે ખીલડા,

કવિઓની કલમ રસ રેલતી રે લોલ—કુદરતના

શક્તિની માળતૂટી આભલે વેરાય મોતી,

ઉષા એ ગોતી ગોતી વીણતી રે લોલ—કુદરતના

કવિ પૃથ્વી પથાર, અમે જિંચે મિનાર,

ગેય ને અગેયને જોડતી રે લોલ—કુદરતના

‘જોગણીનાં ખપ્પર’

જોગણીનાં ખપ્પર ગરબે ધૂમે—

તારલાનાં તેજ ને શીતળ ચંદ્રિકા,
આજે ના આંખને ગમે—જોગણીનાં

કોયલના ગીત મહીં નીકળે મરશીઆ,
કૂલની ફેરમ તો દમે—જોગણીનાં

વાયુની ખંસીમાં-પ્રણયના સૂર ના,
વાદળથી ઝેર તો ઝમે—જોગણીનાં

ચાતકની ચાંચમાં પિયુની ના વેદના
હેયે આઝાદી રમે—જોગણીનાં

બેતાલ રાસડો

સાત સાત સફરો મેં કીધી,
સાગરના નીર વીંધી વીંધી,
તોથે ના સાંપડ્યાં કેા તીર,
સૂણ્ય મારા વીર.

સાત સાત પાતાળો વીંધી,
એક વાવડી મેં કીધી,
ખારાં ખારાં અગર એનાં નીર.
સૂણ્ય મારા વીર.

સાત સાત આસમાન વીંધી,
મિનાર ઊંચી ઊંચી કીધી,
છેટાં રદ્યાં આશાનાં ચીર,
સૂણ્ય મારા વીર.

સાત સાત રાસડા મેં લીધા,
જૂથ લેગાં જોગણીનાં કીધાં,
ના ઉકળ્યાં એ થીજ્યાં રૂધિર,
સૂણ્ય મારા વીર.

ਯੁਝ ਗੀਤਾ

ધુધવાટો

ધુધવાટો થઈ જા—એક ધુધવાટો થઈ જા.

મહાસાગરમાં મોજાં ચઢે છે,

ટક્કર ખાતાં પાછાં પડે છે;

મહામંથને આગે બઢે છે.

એક ધુધવાટો થઈ જા—

મહાસાગરનો ધુધવાટો થઈ જા.

ધૂમતા એ ઝેરી વંટોળે,

જગ સારું ચઢતું ચગડોળે,

મહામરૂતના અખંડ ઝોલે

એક સુસવાટો થઈ જા—

મહામરૂતનો સુસવાટો થઈ જા.

મહામાયાના નયન ઇશારા,

અણિયે વીધે પાતાળ સારાં;

વીજળીના એવા ચમકારા

એક ઝબકારો થઈ જા—

મહાજ્યોતનો ઝબકારો થઈ જા.

ધૂમી ધૂમી સ્મશાન નળાં,
 ખપ્પરની ગૂંથી છે માળા;
 જપતી માયા જપ નિરાળા,
 એક મણકેા થઈ જા—

મહામાળનો એક મણકેા થઈ જા.

શેષની જીલના એ લખકારા
 રુધિરચક્રોના એ આરા.
 જવાળામુખીની પ્રચંડ જવાળા;
 એક તણખેા થઈ જા—

મહાનલનો એક તણખેા થઈ જા

સાગરનો ઘમ્મર ધુધવાટો,
 અખંડ આંધીનો મુસવાટો;
 મેઘનાદનો ઘેરેા કડાકેા.
 એક પડઘો થઈ જા—

મહાનાદનો એક પડઘો થઈ જા

વિરાટનો પ્રાણ

વિરાટનો પ્રાણ જાગે-જાગે-

અમતા અરણ્યે પાદ અબોળી,
રમતાં હરણાંની સુંદર બેડી;
લીલી દ્રોને પાછળ રોળી,
શિકારી સામે લાગે-લાગે—વિરાટનો પ્રાણ.

કેયલ આંખાડાળને છોડી,
કંઠને દે જ્વાળામાં બોળી,
ભ્રમર કળીઓનાં બંધન તોડી,
કાંટે ગાતો ગુન ગુન રાગે-રાગે—વિરાટનો પ્રાણ.

ટમટમતા દિલમાં અબકારા,
આગિયાના બાણે ચમકારા;
ચાંદા વિનાના સૂના સિતારા,
એવાં હેવાં જલશે આગે—આગે—વિરાટનો પ્રાણ.

પ્રિયાની મુંઢર રમતી લટો,
 ચુંબનઘેલા મધુર હોઠો,
 નયનનો પ્રભુપરપોટો,
 સૌને છોડી એ તો લાગે - લાગે—વિરાટનો પ્રાણ

ભીડ ભીડ રે અંડા આકાશે

ભીડ ભીડ રે અંડા આકાશે-

સત્ય અહિંસા રૂડા રંગે,
મેઘ ધનુષ્યની બાજે સંગે,
દેવો નીરખી રહે કિમંગે,
આઝાદીને જંગે-

મહાદેવે બેઠાં થાશે-ભીડ.

ત્રિરંગી ત્રિભુવન ડાલાવે,
વિશ્વશાંતિના પાઠ ભણાવે,
સૂતેલા જગને ઝબકાવે,
હૈયે હૈયે જ્યોત ઝગાવે,
પથ્થરમાં પ્રાણ પ્રકાશે.-ભીડ.

તારે કાજે રુધિર રેલાયાં,
શિરતણા કુંગર ખડકાયા,
સૂત-પૂત નરનાર હોમાયાં,
તોયે અપ્પર ના છલકાયાં,
હજી કંઈ ભોગો લેવાશે.-ભીડ.

ભિવતા બાલમને

સૂણ્ય મારા બાલમા—સૂણ્ય મારા બાલમા.

શંખનાદ આધે આધે,
કેાઈ ગાતું ઘેરા રાગે;
યુગોની નીંદ લાગે....

કે સૂણ્ય મારા બાલમા—સૂણ્ય મારા બાલમા.

હેયે રંગ ભીના ફાગે;
કાંટાય કુણા લાગે,
આજે પ્રાણ મારા જાગે,

કે જાગ્ય મારા બાલમા—જાગ્યા મારા બાલમા.

કેસરિયો રંગ તારી પાધે
ગેબી હાથ આવી નાંખે;
નેણુ જલતા ચિરાગે—

કે બિઠ્ય મારા બાલમા—બિઠ્ય મારા બાલમા.

પથિક

તારો લોગ આજે માગે,

હૈયું જલાવ આગે;

પ્રિય નેણમાં શું તાકે—

કે લાગ્ય મારા ખાલમા—લાગ્ય મારા ખાલમા.

કાં ગૂંથાય પ્રેમ જાળે,

કે હૈયું ફફડે ફાળે;

હિમ થીજ્યું હાડેહાડે—

કે ફટ્ય મારા ખાલમા—ફટ્ય મારા ખાલમા.

જગજૂની ઝંખના

જગજૂની ઝંખનાની આવી ઘડી,
હૈયે જવાળામુખી રહે ભડભડી— જગ.

છો વરસે આકાશેથી જુલ્મની ઝડી,
છો વિપતનાં વાદળ રહે ગડગડી;
ભય મડદાના ઢગલા પર ઢગલા ચઢી— જગ.

આ ઝાદીની આજ આવી ઘડી,
ઝીઠ જોઠો થા શું રેતો પડી ?
આખર સુધી ખસ છે લેવું લડી— જગ.

આફતની આવે છો આંધી ચઢી,
મંઝીલ ના દૂર જોને આગે બઢી;
મુકિતની પેલી દેખાતી મઢી— જગ.

ના જાવું છે સ્વર્ગે વિમાને ચઢી,
ધ્વજના કફનની છે આશા બઢી;
દંડા—ઝંડાની થાશે ઠાઠડી— જગ.

કાળની હોળી

માનવ મૃત્યુ ખેલે હોળી,
રુધિરમાં દે જગ ઝબકોળી;—માનવ૦

લીલાંસૂકાં હૈયાં જલાવે,
જવાળા જેની આલ હલાવે,
સૌની શોભિતલીની ઝોળી—માનવ૦

ખંડકની પિચકારી લીધી.
ગેસ-ગુલાલે આંધી કીધી,
સારાં જીવન દે રગદોળી—માનવ૦

રમનારાઓ સૌ રંગાયા,
ભેનારાઓ સૌ છંટાયા,
હૈયે હૈયાં દીધાં ઘોળી—માનવ૦

શક્તિનાં ગાન

અમે ધર ધર ગીત મુણાવીશું—

અમે ધર ધર આગ લગાડીશું—

ન્યાં તાલ નહિ, વૈતાલ વસે,

રંગરાગ નહિ, વૈરાગ હશે;

શેષકૃષ્ણા ડાલાવીશું—અમે ધર ધર—

કેમળ અંગુલિઓ અમારી—

કાળચક્રની બનશે આરી,

શિવ—તાંડવને ભુલાવીશું—અમે ધર ધર—

શ્વાસે શ્વાસે આંધી ધૂંટશું,

આંખે વીજળી આંજીશું;

વંદેાળની વેણી બનાવીશું—અમે ધર ધર—

રુધિરના સાગરમાં બાળે,

મૃત્યુની મૃદંગો બાળે;

વજ્રરની નાવ ચલાવીશું—અમે ધર ધર—

હાંકાદહનના જેવી હેતુની-

મરૂતસૂતના રામસેતુની-

કરામતો શીખવાડીશું-અમે ધર ધર—

કદમ હમારાં જ્યાં જ્યાં પડશે,

પહાડોના પહાડો ત્યાં ખસશે;

ભૂગર્ભ લુપ્તે ઉસાડીશું-અમે ધર ધર—

નભમંડળના ફરતા ગોળા;

ઠરશે ત્યાં નેત્રોના ડોળા;

ધડી કાળને યે થંભાવીશું-અમે ધર ધર—

પુરાણના ભૂલ્યા પાનાનું-

વિરાટને વામન ગાથાનું,

હૂબહૂ દૃશ્ય બતાવીશું-અમે ધર ધર—

ચલો દિલ્હી

‘દિલ્હી ચલો’ પુકારથી આલમ બધી ચાંદી પડી,
જયહિંદની એ લોપણી આજ આવી છે ઘડી;
આફતની તો બાફત કીધી, આંધીને બાંધી છે લીધી,
હિલની ફૂણી સૌ લાગણીને આજ સળગાવી દીધી;
મૃત્યુની તો મહિરા પીધી, યમદિવ પણ ઊઠ્યું રહી—દિલ્હી૦

ન કોઈ હિંદુ કોઈ શીખ, ન કોઈ મુસલમાન છે;
આજે બધા ઇન્સાન છે, એક જ સીધું નિશાન છે,
એ નિશાને દોટ દઈ, વંટોળ ને આંધી ચઢી—દિલ્હી૦

એક ધ્યાન, એક જ્ઞાન, ન કોઈ પર અહેશાન છે,
દેશ માટે કતલ થાવા, આજ પરેશાન છે,
મોતનું મોં ચૂમવા લાંબી કતાર છે બડી—દિલ્હી૦

દિલ તણા નકશામહી ના ખીજી તસ્વીર છે,
દિલ્હી સુધી દોરી જતી, એક લેહુની લકીર છે,
એ લકીરે દોડવા ઇન્સાનિયત આજે બઢી—દિલ્હી૦

રંગ

ફાગણ આયો, રંગ રેલાયો
 રંગ લેતો જા, જરા તું રંગ લેતો જા—
 —રંગ લેતો જા—

કાળે લીધી કર પિયકારી,
 રુધિરની ચાલે રંગધારી,
 કુંડી લઈ ધૂમે મહામારી
 એ છાંટા અંગ લેતો જા—
 જરા તું અંગ લેતો જા—રંગ૦

તાંડવ-ડગલાં ભીષણ ગાળે,
 મૃત્યુની મૃદંગ સાથે,
 જંજીરોની વીણા ગાળે,
 એ અલંગ લેતો જા—
 જરા તું અલંગ લેતો જા—રંગ૦

જમની જીભોના લખકારા,
 સારા જગે ધૂમી મહાજવાળા,
 હૈયે ઝમે છે મુક્તિધારા,
 એ ઉમંગ લેતો જા—
 જરા તું ઉમંગ લેતો જા—રંગ૦

કે સૂ ડા નાં સા ગ ર ફૂં ડાં,
ખાલી ન થાશે પાતાળ ઊંડાં,
પાર ન થાશે 'ફટ રે ભૂંડા',
એક તરંગ થાતો જા-
જરા તું તરંગ થાતો જા—રંગ૦

આજ રહેશે કોઈ ન કોરાં,
હેયે હેયાં લાવેા આરાં
વૃદ્ધ યુવાનો, દૂધમલ્લ છોરાં,
સૌને સંગ લેતો જા-
જરા તું સંગ લેતો જા—રંગ૦

રેંટિયો અને તકલી

જીવો રેંટિયો ને તકલી ગરબે રમે,
શંકર-પાવંતીના નૃત્ય ત્યાં શમે,
રેંટિયો ને તકલી ગરબે રમે.

અપ્પરની દીપમાળે દીવા જળે,
હોળી દિવાળી એ કે ના કળે—
રેંટિયો ને તકલી ગરબે રમે,

ક્રાંતિનાં કેઠકાં કંતાયા કરે,
તાણાવાણાથી આઝાદી વણે—
રેંટિયો ને તકલી ગરબે રમે,

ખાદીનાં અખતરો હિંદીઓ ધરે,
ગોળી ને ગોળા જ્યાં પાછાં પડે—
રેંટિયો ને તકલી ગરબે રમે,

યુવાનને

આખર તો તારી છે ભૂમિ યુવાન,
ક્રાન્તિની કૂંડે રાખોડી ઉરાડ;
હૈયાની ભઠ્ઠી ધગધગતી ધખાવ;
જવાહરની જીભો વીધે આસમાન—આખર.

હૈયાની શીશીનું ખેલી દે ખૂચ,
ક્રાન્તિનો ભૈરવ નીકળશે સચમૂચ;
હિંમત તું રાખ—ખોટો થાય પરેશાન—આખર.

‘વામન’નાં સાડાં ત્રણ ડગલાં ઉઠાવ,
વિરાટ રૂપે તું ખેલી દે દાવ;
પાતાળે ચાંપી દે બળિયાના પ્રાણુ—આખર.

આઝાદીનો છે ના રસ્તો આસાન,
ઢીલા તુજ દિલની ખેંચી જો કમાન;
પલકમાં પડશે સૌ ધાર્યાં નિશાન—આખર.

તાંડવ

તાંડવ હેચે હેચે જાગે....

પગલાં ઉપડે નટરાજનનાં,
ચુંજે ગાન ગળે ભૈરવનાં;
ભૂતની ભેરી ખાજે-તાંડવ.

જવાળામુખીની દીપમાળાઓ,
ખોપરીઓની વરમાળાઓ;
માનવ મૃત્યુ સાથે નાચે-તાંડવ.

મુક્તિનાં ફેરાં

ઝીલો જીવનનાં ફેરાં
કે ઝીલો મુક્તિનાં ફેરાં.

સૌ સૌના વાડાઓ છોડી
હુનિયાનાં બંધનને તોડી,
હાથ મિલાવો જોડાજોડી,
રખે રહે કે ફેરાં.

મસ્જિદમાંથી મંત્ર ઉચ્ચારો,
મંદિરમાંથી બાંગ પુકારો,
આબે—હયા ગંગાની ધારો;
આવે કાબા—મૂર્તિ ચોરાં.

ધર્મ તણા છે રંગ ખુદા છે
ખુદા રામ છે—રામ ખુદા છે
વાદવિવાદો બેહુદા છે;
એક માટીનાં મહોરાં.

પચિઠ

લેહ નથી — લેહ નથી,
સૌ કુદરતનાં છે ઊરાં.
કે ઝીલો ચેતનનાં ફેરાં,
કે બનીએ મુકિતનાં મહેરાં.

પથિક

પથિક તારે વિસામાના ફરફર આરા—

ફરફર આરા—

ના સિંચશે માર્ગે કોઈ તારા, હિમાંબુની શીતળ ધારા,
માથે વરસે ધોમધખારા, રે તી ના પથારા—

ફરફર આરા.

ફૂલ કે બુલબુલ વાટે ન મળશે, હરણાં કે ઝરણાં દબે ન પડશે;
સોનેરી સ્વપ્નું એકે ન જડશે, મુક્તિમારગ ન્યારા—

ફરફર આરા.

વાહન મળે ના કાંઈ વાટે, પગનાં ફૂણાં તળીઆં ફાટે;
કંટાળીને શિરથી સેવાના, ફેંકી ન દેતો ભારા—

ફરફર આરા.

કેડમાંથી શું વાંકો વળે, પગે તારા ખાલી ચહે;
ધમણ હૈયાની ફાટી પડે, આંખે આવે અંધારાં—

ફરફર આરા.

પશ્ચિત્ત

સીમાસ્થાને ખોડાઈ જાળે, માર્ગસૂચક બનજે આજે;
રામે રામે જ્યોતિ જાળે, આગિયાના ચમકારા—

ફરફર આરા.

તારા મૃત્યુની સંજવનધારા, સરજી રહે જીવન અમારાં;
પાયામાં પૂરાઈ હરખે જાળે, કળશના ચમકારા—

ફરફર આરા.

ઉત્તમ વસ્તુઓ અને શાસ્ત્રીય પદ્ધતીથી બનાવેલ

મારવેલ

બામ

જેની

પ્રખ્યાત ડોક્ટરો, વૈદ્યો, અને ઉપયોગ કરનાર બધા જ સ્ત્રી પુરુષો પ્રશંસા કરે છે. કારણ કે તે અનેક કાયદાઓની ખાત્રી આપે છે.

તે જ્ઞાનતાંતુ અને ક્રિયાતાંતુની નબળાઈને દૂર કરે છે. માથાનો દુઃખાવો, સાંધામાં યા તો શરીરના કોઈ પણ ભાગમાં થતું કળતર, વા, યા તો તેને અંગે થતા સોજા, શરદીને અંગે છાતીમાં થતી ગભરામણ, યા તો દુઃખાવો, આવાં અને એવા પ્રકારના બધાં જ દર્દો ઉપર આ બામ ધીમે ધીમે માલીસ કરવાથી આરામ આપે છે.

પ્રત્યેક ઝડપમાં ઉપયોગ માટે અનુકૂળ છે:—

તમારા કેમીસ્ટ યા તો દુકાનદાર પાસે આ બામનીજ માગણી કરો.

—:બનાવનાર:—

આર. એસ. ઈન્ડસ્ટ્રીઝ-લીમિટેડ.

અમદાવાદ.

પા. બા. ૧૧૦

ફરેક જાતના વિમા મારે:—

કૈસરે હિન્દ ઈન્સ્યુરન્સ કંપની લી.

હિન્દની આગળ પડતી સંસ્થા:—

ઐટલે પસંદાતી પરિસ્થિતીના મુકાબલા પ્રશ્નો માટે સખતચુણી

નિરાકરણ ————— ★

બોર્ડ ઓફ ડાયરેક્ટર્સ

શેઠશ્રી વામન શ્રીધર આપટે (ચેરમેન)

- ” કાન્તીલાલ નિહાલચંદ
- ” તનસુખલાલ એમ. કુરંડીયા
- ” રાધાકૃષ્ણ ખેતાન
- ” ગોવિંદલાલ માણેકલાલ
- ” બ્રીજ મોહનદાસ જે. મોદી
- ” ઈસ્માઇલ અબ્દુલકરીમ પન્થુ

સલામતી

સફરતા

સરળતા

સગવડતા

સ્પષ્ટતા

સંરક્ષણ

અને

સહકાર

અમારી વિવિધ પ્રકારની યોજના આપના છવન અને
ધંધાને અનુકુળ થશે.

: હેડ ઓફીસ :

૧૪૧, મહાત્મા ગાંધીરોડ,
મુંબઈ-૧.

બ્રાંચ મેનેજર.	જનરલ મેનેજર.	લોકલ એડવાઇઝર
છ. આર. દેસાઇ.	આર. જે. મુતરીયા	બાપાલાલ મનલાલ
અમદાવાદ.	મુંબઈ.	હવિભક્તિ

રાયપુર

હિંદુ હોટલ

ઉત્તમ પ્રકારના ફરસાણ,
ફરાળી ચીજો, શુદ્ધ ધીની
મીઠાઈ અને ચાહ માટે
૨૫ વર્ષથી મશહુર

રાત—દિવસ

આપની સેવામાં

રાયપુર હિંદુ હોટલ

રાયપુર ચકલા, અમદાવાદ.

ઉત્તમ પ્રતિનિધિત્વ અને એજન્સીની
ઉદાર શરતો માટે.....

ધી ગુજરાત એજન્સી

ચીફ એજન્ટસ

ધી ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એન્ડ પ્રોડેન્શીઅલ એર્યો. કું. લી.

સ્થાપના :: ૧૯૧૩

ભાદ્ર,
અમાવાસી.

ફોન : ઓફીસ : ૨૫૨૭
રહેઠાણ : ૭૦૬૨, ૭૩૭૨

સુડીના રોકાણ ઉપર પસ્વડતા વ્યાજનો
દર નીચો જવાથી બીજી કંપનીઓની જેમ
અમારી કંપનીના પણ તા. ૧-૪-૪૭ થી
પ્રિમિયમના દર વધતા હોવાથી એ પહેલા
વીમો લેવા માટે અમેને અગર અમારા
એજન્ટને તરત જ મળો. ....

ધી અમદાવાદ પીપલ્સ કો-ઓપરેટીવ બેંક લી.

કારંજ, અમદાવાદ.

તમે તમારી બચતના નાણા આ બેંક કે જે તમારી
પોતાની છે, તેમાં મુકી થાપણુ એકઠી કરો.

આ બેંક નાના વેપારીઓને નાણાની મદદ, લોન,
કેશ ક્રેડીટ લોનથી ધીરે છે.

આ બેંક અમદાવાદ શહેરમાં શહેરીઓ માટે જ કાઢવામાં
આવી છે. સલાસદને થાપણુ ઉપર વ્યાજના દર ઉપરાંત
બોનસ આપવામાં આવે છે.

સેવીંગ્સમાં એક ટકા વ્યાજ આપવામાં આવે છે. શેર
ઉપર પાંચ ટકા વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

વધુ વિગતો માટે રૂબરૂ મળો.

ભારતકર સેતલવડ

ટ. નં.

૩૧૪૪

મેનેજર.

જુની ચીજો નવા સ્વરૂપમાં

ફરેક જાતની ધાતુ પર પોલીસ, નીકલપ્લેટ, તથા કોપર ઓક્સાઇડ, સ્ટીલ્સર પ્લેટીંગ અને બ્રાસબેરીંગ વિ. સફાઈદાર કરી આપવામાં આવે છે.

ઉપરાંત :

★ જર્મનનાં વાસણો

★ પીત્તળનાં ,,

★ મોટર સાયકલના પાર્ટ્સ વિ.

માલિક :

બારીકરાવ નારાયણરાવ

મ્યુનીસીપલ ઓફીસ સામે, હાથુપીઠ, અમદાવાદ.

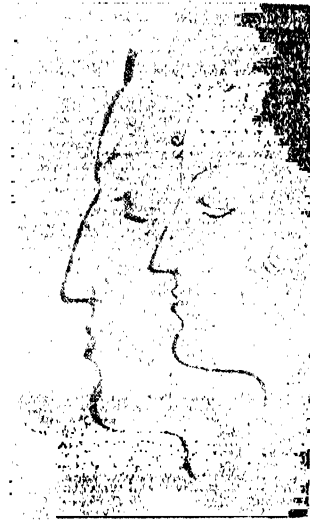
☆ સૌંદર્યનાં પ્રતીક સ્વમાં
પ્રતિભાશાળી પ્રાણુવાન
પ્રાર્થે.

☆ અંતરના મનોભાવ વ્યક્ત
કરતા કલાત્મક કપલ પોઝ.

☆ સુવ્યવસ્થિત સંયોજન-
વાળાં સંસ્કારિક ગ્રુપ.

☆ કિલોહલ કરતા બાળકોનાં તાદરશ ચિત્રો.

☆ ફોટોગ્રાફીને લગતું કોમ્પોઝ બાળનું સાફ સુંદર
તેમજ કલાત્મક કામ કરનાર.

ચિત્રા

સ્ટુડી ઓ

સારંગપુર,
અમદાવાદ.

બાળકો, કિશોરો, કુમારો અને મોટરાઓ
માટે

મોટા ટાઇપમાં તૈયાર કરેલું સાહિત્ય, નેતાજી, તેમની
આજ્ઞાદેશ, સરકાર, શ્રી. હીરાભાઈ બેટાઈ, શ્રી.
આનંદ, શ્રી. હીરાલાલ ફગ્યાની, શાહનવાઝ, ધીલન,
સહગલ, કર્નાલ લક્ષ્મી વગેરેનો પરીચય આપતું સાહિત્ય
તૈયાર કરનાર.

—હર્ષદ પટેલ

આર સાહિત્ય પુસ્તકો કિં. ૧-૩-૬ રજીસ્ટરથી મંગા-
વનારને ૦—૪—૩ વધુ મોકલવા.

પટેલ એન્ડ કો. ચિંગસપુરા,
ભરૂચ.

એક વખત
પઘારી બાત્રી કરો

એ સ. એ મ. મા સ્ટર
નેન્ડ સ ટર્થલર

જુમ્મા મસ્જીદ, કુબારા,
અમદાવાદ.

ਪੰਨਾ ੨

੭

